

УДК 373.3.016:75]:373.3.015.3:159.942].035

Дорошенко Тетяна

ORCID 0000-0002-8751-421X

Researcher ID J-2211-2016

Scopus Author ID 57203247942

Доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри мистецьких дисциплін,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) tatjanadoroshenko25@gmail.com

Сіліна Лілія

ORCID 0000-0001-5927-0345

Магістрантка, Національний університет
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(Чернігів, Україна)

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА ЯК УМОВИ ЇХ УСПІШНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

У статті актуалізовано важливість формування емоційної культури молодших школярів на уроках мистецтва як умови їх успішної соціалізації. Виділено наукові тенденції, у яких представлено аналіз досліджень з проблеми формування емоційної культури та освітні документи, у яких серед обов'язкових результатів навчання молодших школярів визначено здатність регулювати власний емоційний стан засобами мистецтва, що є складовою емоційної культури особистості в цілому та умовою їх успішної соціалізації.

Викладено основні положення, які висвітлюють сутність феномена «емоційна культура», надано авторське формулювання терміну «емоційна культура», визначено зміст і компонентну структуру емоційної культури учнів молодшого шкільного віку.

Мета роботи – на основі аналізу науково-педагогічної літератури розкрити сутність і зміст емоційної культури особистості, визначити її компонентну структуру, обґрунтувати значення уроків мистецтва у формуванні емоційної культури молодших школярів як умови їх успішної соціалізації.

Методологія. Методологічну основу дослідження становлять: положення філософії про природу, сутність людини, її розвиток у діяльності; положення про сутність та умови розвитку особистості в молодшому шкільному віці, формування емоційної сфери та емоційної культури школярів; уявлення про структуру емоційної культури, концептуальні положення про місце і роль емоцій; осмислення і розуміння суб'єктом власних емоцій; соціально-адаптаційний потенціал емоційної культури. У дослідженні використано методи теоретичного аналізу наукової літератури з проблеми, абстрагування, синтезу, узагальнення.

Наукова новизна полягає в уточненні сутності поняття «емоційна культура», визначенні її змісту та компонентної структури, обґрунтуванні значення уроків мистецтва для формування в молодших школярів емоційної культури як умови їх успішної соціалізації.

Висновки. Зроблено висновки про те, що у процесі соціалізації особистості формування емоційної культури має суттєве значення. Проблема формування емоційної сфери та, зокрема емоційної культури, є особливо актуальною щодо учнів молодшого шкільного віку, оскільки саме в цей віковий період діти активно входять в соціальне середовище, збагачують досвід взаємодії та спілкування. Обґрунтовано значення уроків мистецтва у формуванні емоційної культури молодших школярів. Розроблена у процесі дослідження компонентна структура емоційної культури окреслює змістові критерії дослідження стану її сформованості в учнів молодшого шкільного віку. Подальшого вивчення набувають питання визначення й апробації педагогічних умов та методів формування емоційної культури молодших школярів на уроках мистецтва, що значно підвищить рівень соціалізації учнів.

Ключові слова: емоційна культура, соціалізація, молодші школярі, уроки мистецтва.

Постановка проблеми. Актуальність роботи. Сучасний стан економічних, соціальних і політичних перетворень в Україні визначає нові пріоритети в освіті і вихованні молодого покоління. Сьогодні соціально затребуваною є особистість з багатим світоглядом, високою емоційною культурою, що виявляється у здатності керувати власним психоемоційним станом, налагоджувати гармонійні стосунки та взаємодіяти з людьми.

У Державному стандарті початкової освіти серед обов'язкових результатів навчання молодших школярів визначено здатність регулювати власний емоційний стан засобами мистецтва, розпізнавати та ділитися власними емоціями від сприйняття мистецьких творів, обирати твори і види художньо-творчої діяльності відповідно до свого настрою, творити для власного задоволення, одержувати насолоду у власній творчості [4].

Особливої актуальності набуває проблема формування емоційної культури молодших школярів як важливої складової культури особистості в цілому та умови її успішної соціалізації.

Молодший шкільний вік є найбільш сенситивним періодом і характеризується гнучкістю всіх психічних процесів. У цей період триває активне становлення емоційної сфери дитини, засвоєння нею суспільно-ціннісних еталонів поведінки. Дитина починає усвідомлювати зміст почуттів, поступово набуває вміння керувати ними. Учені зазначають, що емоційна сфера дитини розвивається в найближчому оточенні, а без впливу соціальних чинників емоційна чутливість залишається слабо розвиненою, з незрілими почуттями [5, 51]. Таким чином, успішність емоційного розвитку молодших школярів визначає успішність їхнього психічного розвитку, а відповідно, і якість соціального життя.

Значне зростання інтересу вчених до проблеми формування емоційної культури пояснюється тим, що її вирішення впливає на ряд актуальних питань освітнього процесу, зокрема на налагоджування контактів учнів у класі, їх самовираження у різних видах діяльності, ставлення один до одного тощо.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Теоретичне обґрунтування проблеми виховання емоційної сфери школярів знаходимо в роботах філософів та культурологів – Аристотеля, Платона, Б. Спінози, І. Канта, Л. Фейєрбаха. Наукові основи для розробки даної проблеми створюють положення про емоційний розвиток особистості (І. Бех, Л. Божович, Д. Ельконін, О. Запорожець, А. Кошелева та інші), дослідження особливостей розвитку молодшого школяра (Н. Бібік, О. Савченко та інші). Питання психологічних механізмів емоцій, факторів формування та їх сутність стали предметом багатьох наукових досліджень (В. Вілюнас, В. Вунд, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, О. Чебикін та інші).

Психологічні аспекти культури почуттів та емоцій знайшли своє відображення у працях Б. Ананьєва, Л. Божович, В. Вілюнаса, Л. Виготського, І. Джидар'ян, Б. Додонова, Я. Рейковського, Б. Теплова, П. Якобсона та інших.

У педагогічному аспекті культура почуттів та питання необхідності створення сприятливої емоційної атмосфери в освітньому процесі для навчання й розвитку школярів цікавили зарубіжних педагогів І. Гербарта, Я. Коменського, Д. Локка, Ж.-Ж. Руссо, вітчизняних педагогів і діячів культури Г. Ващенко, О. Духновича, Я. Козельського, С. Русову, Г. Сковороду, В. Сухомлинського, К. Ушинського та інших.

Окремі аспекти проблеми формування культури почуттів в учнів представлені у дослідженнях Л. Груши, Р. Калініної, О. Лука, В. Поплужного, П. Якобсона. Питання формування емоційної культури дітей старшого шкільного віку активно розробляли Л. Кондрашова, Л. Сбітнева, О. Турська та інші.

Однак результати досліджень свідчать про зростання негативних тенденцій в емоційній сфері молодших школярів, що проявляється у нездатності адекватно виражати свої почуття, зростанні проявів агресивного вираження емоцій, невмінні усвідомлювати свої емоції, реагувати на емоційні переживання інших, підвищенні емоційної напруги. У свою чергу це неминуче позначається на взаєминах з іншими людьми у вигляді агресивності, конфліктності, небажання поступатися, невмінні взаємодіяти тощо, що в цілому робить неможливим успішну соціалізацію особистості.

І. Васильківський зазначає, що емоційна безграмотність та відсутність розвиненої емоційно-вольової сфери, емоційної розумності та емпатійних навичок в учнів ускладнює загальний процес соціалізації і не забезпечує максимальний розвиток особистості [1, 85].

Наголошуючи на необхідності формування у молодших школярів культури емоцій і почуттів учені відмічають, що велике значення у цьому процесі має мистецтво. І в мові, і в музиці, в літературі смислове начало завжди несе в собі емоційний підтекст, а емоція завжди осмислена, – відмічав Є. Назайкінський [7].

Тому проблема формування емоційної культури молодших школярів на уроках мистецтва є актуальною, а її вирішення створює умови для успішної соціалізації учнів молодшого шкільного віку.

Мета роботи – на основі аналізу науково-педагогічної літератури розкрити сутність і зміст емоційної культури особистості, визначити її компонентну структуру, обґрунтувати значення уроків мистецтва у формуванні емоційної культури молодших школярів як умови їх успішної соціалізації.

Методологія. Методологічну основу дослідження становлять: положення філософії про природу, сутність людини, її розвиток у діяльності; положення про сутність та умови розвитку особистості в молодшому шкільному віці, формування емоційної сфери та емоційної культури школярів; уявлення про структуру емоційної культури, концептуальні положення про місце і роль емоцій; осмислення і

розуміння суб'єктом власних емоцій; соціально-адаптаційний потенціал емоційної культури. У дослідженні використано методи теоретичного аналізу наукової літератури з проблеми, абстрагування, синтезу, узагальнення.

Наукова новизна полягає в уточненні сутності поняття «емоційна культура, визначенні її змісту та компонентної структури, обґрунтуванні значення уроків мистецтва для формування в молодших школярів емоційної культури як умови їх успішної соціалізації.

Результати дослідження. Одним із перших, хто почав займатися проблемами емоційного виховання учнів, був В. Сухомлинський. Говорячи про гармонію у вихованні особистості, він відмічав необхідність єдності емоційного й інтелектуального, емоційного й естетичного, емоційного й морального. Емоційна культура, естетичні смаки та громадські якості не можуть, за переконанням В. Сухомлинського, формуватися на ґрунті емоційної бідності; емоційне безкультур'я у ставленні до людей породжує егоїзм [10]. Видатний педагог був упевнений, що школа стане «майстернею гуманності», якщо буде вчити своїх вихованців відчувати відтінки думок і почуттів людей, їх емоційні стани [10].

Емоції людини – це одна з найважливіших сторін психіки та форм відображення об'єктивної дійсності. Сукупність емоцій і почуттів становлять емоційну сферу людини та відіграють велику роль у її психічному розвитку. Впливаючи на становлення особистості, на розвиток пізнавальних процесів, емоції регулюють активність суб'єкта через оцінку значущих зовнішніх та внутрішніх сигналів. Вони є невід'ємним компонентом життєдіяльності, могутнім засобом активізації сенсорно-пізнавальної діяльності особистості, набуття індивідуального досвіду [8, 119].

Розвиненість почуттів, здатність оптимально управляти своїми емоціями визначають емоційну культуру особистості.

Д. Гоулман вважає, що дитинство є «вікном можливостей» для формування емоційних звичок, які впливають на життя людини [2].

Важливою частиною загального психічного розвитку учнів молодшого шкільного віку є емоційний розвиток, а емоційність є психофізіологічною особливістю дитячого віку. Зокрема, молодший шкільний вік визнається багатьма дослідниками як вік яскравої емоційної чутливості, безпосередньої, часто неконтрольованої та неусвідомленої емоційної реакції. Дитина живе емоціями, які у більшості визначають її поведінку, регулюють розумову діяльність. Підвищена емоційність, сенситивність, вразливість, образність сприймання сприяють розвитку емоційної сфери, культури особистості молодшого школяра. Проте, учні молодшого шкільного віку ще мало усвідомлюють власні переживання і не завжди здатні зрозуміти причини, що їх викликають. Сенсорна відкритість, емоційна чутливість, сприйнятливості до різних видів мистецтва стають основою розвитку у них спостережливості, естетичних почуттів, що є необхідним для виховання емоційної культури.

У молодшому шкільному віці у дитини виникає потреба пізнавати себе як унікальну, особливу особистість, самостверджуватися, самовиражатися, виявляти соціальну активність. Особливо активно у цей період відбувається формування довільності, внутрішнього плану дій, розвивається здатність до рефлексії. На цьому етапі дитина може успішно опанувати засобами і способами аналізу власної поведінки та поведінки інших людей [9, 15]. Щоб учень міг свідомо регулювати поведінку, потрібно навчити його усвідомлювати власні переживання, адекватно виражати почуття, знаходити конструктивні способи виходу зі складних ситуацій.

Соціальні якості молодшого школяра виявляються у можливості та бажанні бути лідером дитячої групи, вмінні комунікувати та легко встановлювати нові емпатійні відносини, відповідально вирішувати поставлені цілі та відстоювати інтереси групи, діяння на користь суспільству,

враховуючи вікові можливості, задоволенні власних інтересів та потреб, самоаналізі [6, 67]. Ці можливості та бажання учнів можуть бути успішно реалізовані завдяки сформованій емоційній культурі.

Визнанням того, що проблема людських емоцій залишається актуальною сьогодні, свідчить не тільки велика кількість досліджень емоційної сфери особистості, а й формування нового категоріального апарату в цій галузі, а саме поява понять «емоційні здібності», «емоційна компетентність», «емоційний інтелект». Останній трактується як здатність людини розпізнавати емоції, розуміти наміри, мотивацію й бажання інших людей і свої власні, а також здатність керувати своїми емоціями та емоціями інших людей з метою вирішення практичних завдань.

У дослідженнях Т. Антоненко, В. Бачиніна, Н. Крилової, Л. Коваль, В. Толстих, П. Якобсона та інших зосереджено увагу на пошуку засобів, шляхів формування культури емоцій в учнів різного віку.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що розуміння сутності терміну «емоційна культура» ґрунтується на з'ясуванні специфіки його провідних категорій «емоція», «культура» та осмисленні положень про особистість як соціальний феномен, систему, що розвивається (Л. Виготський, О. Леонтьєв та інші).

Під емоцією вчені розуміють реакцію людини на дію внутрішніх і зовнішніх подразників, які мають яскраво виражене суб'єктивне забарвлення і охоплюють усі види чутливості і переживань. Завдяки емоціям люди не лише відчують, сприймають, уявляють чи розуміють навколишню дійсність, а й переживають її.

Ряд науковців (І. Бех, В. Віллонас, В. Гальперин та ін.) зазначають, що якість особистості має «когнітивну, емотивну та діяльну складові. Також науковці у більшості єдині у тому, що визначальним у формуванні емоційної культури є певний рівень «емоційної грамотності» особистості, яка передбачає наявність чітких уявлень про емоційний аспект життя людини, усвідомлення важливості адекватного емоційного реагування, володіння навичками емоційної саморегуляції [3].

Термін «культура» визначається ученими як процес творчої самореалізації, сукупність духовних і матеріальних цінностей, специфічний спосіб людської діяльності. Як середовище, в якому зростає особистість, розглядав культуру М. Боритко. І. Бех пов'язував її із категорією «особистісна культура», Г. Францев виокремлював у її структурі «зовнішню культуру» і «культуру почуттів», а в змісті культури П. Єлісеєва виділяла способи та форми «емоційної поведінки», які, об'єднуючись у досвіді, складають «емоційну культуру» окремої людини [3]. Це визначає важливість проблеми формування емоційної культури вже з дитинства.

Аналіз наукових досліджень свідчить про існуючі розбіжності у процесі використання понять «емоційна культура», «культура емоцій», «культура почуттів» як синонімічних.

Емоційна культура розуміється як цілісне динамічне особистісне утворення, що має власну структуру, й представлене системою знань про розвиток емоцій, умінь і способів аналізу емоцій, управління ними, спрямованих на адекватність реагування, що сприяє вербалізації емоцій людини, її емоційної відкритості, емоційної емпатії та надання емоційної підтримки оточуючим за необхідності.

Л. Груша під емоційною культурою дітей молодшого шкільного віку розуміє «особистісне утворення, що репрезентується осмисленістю емоцій, ареалом переживань, усталеною орієнтацією особистості в процесі індивідуальної життєдіяльності на загальноприйнятні способи їх вираження» [3, 7].

Системний аналіз науково-методичної літератури з проблеми сприяв розкриттю сутності й змісту емоційної культури молодших школярів, яку розуміємо як здатність особистості до усвідомлення важливості емоцій у житті людини; осмислення та аналізу емоцій, настроїв, емоційних станів; необхідності управління емоціями і вчинками відповідно до моральних норм. Управління емоціями – це вміння вибрати серед широкого спектру можливих у конкретний момент емоційних реакцій таку, яка допоможе ефективно працювати і взаємодіяти з людьми. Компетентна людина є господарем власних емоцій: може оцінити ситуацію з різних позицій, спрогнозувати варіанти емоційних реакцій і обрати найкращий.

У структурі емоційної культури молодших школярів виділяємо *когнітивний компонент*, що характеризує наявність знань про емоції, соціально прийнятні способи їх прояву, роль емоцій у встановленні гармонійних стосунків з іншими людьми; *мотиваційний компонент*, що свідчить про наявність зацікавленості емоційним аспектом життя, зокрема власним та інших людей, бажання орієнтуватися у власних проявах емоцій з проєкцією на моральні норми; *діяльнистий компонент*, що характеризує здатність розуміти, точно виражати свої емоції і потреби, керувати своїми емоціями та впливати на емоції інших людей, проявляти соціально прийнятні емоції.

Освіта, що задіє емоційну сферу людини, сприяє розвитку ціннісного ставлення до знань, світу, інших людей. Уроки мистецтва в школі мають потужний потенціал у формуванні емоційної культури молодших школярів [9, 15]. Виховання в учнів початкової школи емоційної культури відбувається в тісному зв'язку з формуванням у них уявлень про цілісну картину світу.

Вирішення цього завдання сьогодні неможливе без інтеграції як провідної ідеї в реалізації змісту освіти. Найбільш вдало реалізується ідея інтеграції в процесі викладання в закладах загальної середньої освіти інтегрованого курсу «Мистецтво».

Реалізація змістової лінії мистецької освітньої галузі «Сприймання та інтерпретація мистецтва» передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення [11]. Реалізація змістової лінії «Комунікація через мистецтво» націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву [11].

Висновки. Таким чином, уроки мистецтва є дієвою формою залучення молодших школярів до добра, краси, людяності. Мистецтво активно втручається в усі сфери освіти й виховання учнів. Воно є могутнім і нічим не замінним засобом формування їх духовного світу.

Проблема формування емоційної сфери та, зокрема емоційної культури молодших школярів на уроках мистецтва як умови їх соціалізації, є особливо актуальною щодо учнів зазначеного віку, оскільки саме в цей віковий період діти активно входять у соціальне середовище, збагачують досвід взаємодії та спілкування. Розроблена у процесі дослідження компонентна структура емоційної культури окреслює змістові критерії дослідження стану її сформованості в учнів молодшого шкільного віку. Подальшого вивчення набувають питання визначення й апробації педагогічних умов та методів формування емоційної культури молодших школярів на уроках мистецтва, що значно підвищить рівень їх соціалізації.

References

1. Васильківський І. П. Виховання емоційного інтелекту учнів середнього шкільного віку: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філософії: 011 – Освітні, педагогічні науки. Київ, 2021. 361 с.
Vasylykivskyy I. P. (2021). Vychovannia emotsiinoho intelektu uchniv serednoho shkilnoho viku [Training of emotional intellect in secondary school students. Dissertation on the degree of Doctor of Philosophy. Specialty 011]. Kyiv, Ukraine: Osvitni, pedahohichni nauky.
2. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект. Обучение и вдохновение. Новая модель образования. Москва; Владимир: ВКТ, 2009. 487 с.
Goulman D. (2009). Emotsionalnyi intellekt. Obuchenie i vdohnovenie. Novaya model obrazovaniya [Emotional intellect. Teaching and inspiring. New educational model]. Moscow, Vladimir, Russia: VKT.
3. Груша Л. О. Педагогічні умови виховання емоційної культури дітей молодшого шкільного віку: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання. Київ, 2009. 22 с.
Hrusha L.O. (2009). Pedahohichni umovy vykhovannia emotsiinoi kultury ditei molodshoho shkilnoho viku [Pedagogical conditions for emotional culture formation in primary school children. Dissertation on the degree of Doctor of Philosophy. Specialty 13.00.07 – theory and methodology of education]. Kyiv, Ukraine.
4. Державний стандарт початкової освіти: від 21.02.2018 р. № 87 {із змінами, внесеними згідно із Законом № 668 від 24.07.2019}. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.12.2022).
Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity: vid 21.02.2018 r. # 87 {iz zminamy, vnesenymy zghidno iz Zakonom # 668 vid 24.07.2019} [State standard of primary education 21.02.2018, № 87 with changes from 24.07.2019]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
5. Котик Т. М. Нова українська школа: теорія і практика формування емоційного інтелекту в учнів початкової школи: навчально-методичний посібник для вчителів початкової школи. Тернопіль, Астон, 2020. 192 с.
Kotyk T. M. (2020). Nova ukrainska shkola: teoriia i praktyka formuvannia emotsiinoho intelektu v uchniv pochatkovoї shkoly: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia vchyteliv pochatkovoї shkoly [New Ukrainian school: theory and practice of emotional intellect formation in primary school children]. Ternopil, Ukraine: Aston.
6. Литвиненко О. Г. Формування соціальної активності молодших школярів у позаурочній виховній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук. Умань, 2021. 20 с.
Lytvynenko O. H. (2021). Formuvannia sotsialnoi aktyvnosti molodshykh shkoliariv u pozaurochnii vykhovnii diialnosti [Social activity formation in primary school children with extracurricular training activities. Dissertation on the degree of Doctor of Philosophy]. Uman, Ukraine.
7. Назайкинский Е. В. О психологии музыкального восприятия. Москва: Музыка, 1972. 333 с.
Nazaykynskyy E. V. (1972). O psykholohii muzykalnoho vospriyatiya [On psychology of music perception]. Moscow, Russia: Muzyka.
8. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів / В.Б. Шапар, В.О. Олефір, А. С. Куфлієвський [та ін.]. Харків: Прапор, 2009. 672 с.
Shapar V. B., Olefir V. O., Kufliievskyy A. S. and others (2009). Psykholohichniy tлумachnyi slovnyk naisuchasnishykh terminiv [Psychological thesaurus of contemporary terms]. Kharkiv, Ukraine: Prapor.
9. Савченко Ю. Ю. Розвиток емоційного інтелекту учнів молодшого шкільного віку. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 12. С. 12-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2014_12_5 (дата звернення: 03.01.2023).
Savchenko Yu. Yu. (2014) Rozvytok emotsiinoho intelektu uchniv molodshoho shkilnoho viku. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti*, # 12 [Emotional intellect development in primary school students]. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2014_12_5
10. Сухомлинський В. О. Народження громадянина. Вибрані твори: В 5 тт. Київ: Рад. школа, 1977. Т. 3. С. 283-658.
Sukhomlynskyi V. O. (1977). Narodzhennia hromadianyna. Vybrani tvory [the Birth of a citizen]. Kyiv, Ukraine: Rad. Shkola.
11. Типова освітня програма для 1-2 класів, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf> (дата звернення: 04.01.2023).
Tyrova osvitnia prohrama dlia 1-2 klasiv, rozroblena pid kerivnytstvom O. Ya. Savchenko [Typical educational programme for 1-2 forms]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>

Doroshenko Tetiana

ORCID 0000-0002-8751-421X

Researcher ID J-2211-2016

Scopus Author ID 57203247942

Doctor of Pedagogical Sciences (Ed. D.)

Professor at the Department of Arts Disciplines,

T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»

(Chernihiv, Ukraine) E-mail: tatjanadoroshenko25@gmail.com

Silina Lilia

Graduate student,

T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»

(Chernihiv, Ukraine)

EMOTIONAL CULTURE FORMATION IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS AS A CONDITION FOR THEIR SUCCESSFUL SOCIALISATION

The article focuses on the importance of primary school children's emotional culture formation at Art classes as a condition for their successful socialisation. Scientific trends on the research analysis of the primary students' emotional culture formation have been analysed. The educational documents proving the ability to regulate emotional state by means of art have been studied. Moreover, art is considered as a component of the individual emotional culture condition for the successful socialisation and determined among the mandatory learning outcomes of primary school students.

The main issues highlighting the essence of the emotional culture phenomenon have been outlined. The authors' definition of the term «emotional culture» has been suggested. The content and component structure of the primary school students' emotional culture have been explained.

***Article's purpose** is to analyse scientific and pedagogical literature and reveal the essence and content of the individual emotional culture; determine the structure, and justify the importance of Art lessons in the primary school children's formation as a condition for their successful socialisation.*

***Methodology.** The methodological basis of the research is the following: philosophical view on nature, human being's essence, and their development in activity; issues on the essence and conditions of personality development at primary school age; formation of the schoolchildren's emotional sphere and culture; ideas on the emotional culture structure; conceptual issues on the place and role of emotions;*

comprehension and understanding of the personal emotions; emotional culture's social and adaptive potential.

The research has been done basing on the methods of theoretical analysis of scientific literature including abstraction, synthesis, and generalization.

***Scientific novelty** is to clarify the meaning of the concept «emotional culture», determine its content and component structure, justify the importance of Art lessons for the emotional culture formation in primary schoolchildren as a condition for their successful socialisation.*

***Conclusions.** It was concluded that in the process of socialisation of an individual, the formation of emotional culture is of essential importance. The problem of the emotional sphere culture formation, is especially relevant for students of primary school age. Since at this period, children actively join the social environment, and enrich their experience of interaction and communication. The importance of Art lessons in emotional culture formation in primary schoolchildren has been proved. The component structure of emotional culture, developed in the course of the research, outlines the content criteria for researching the state of its formation in primary school students.*

The issues of defining and approving pedagogical conditions and methods for emotional culture formation in primary schoolchildren at Art lessons require the further study. It will significantly increase the level of students' socialisation.

Keywords: emotional culture, socialisation, primary school students, Art lessons.

Стаття надійшла до редакції 16.01.2023

Рецензент – декан факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв,
доктор педагогічних наук, професор С. І. Стрілець